

Kriget Israel – Libanon åter på film.

Lebanon (2009). Regi: Samuel Maoz. Manuskript: Samuel Maoz. Producent: Uri Sabag, Einat Bikel m.fl. I rollerna Oshi Cohen (Herzl), Zohar Strauss (Jamil), Michael Moshonov (Yigal), Italy Tiran (Assi) m.fl. Produktion: Metro Communications (Israel). Färg, hebreiskt tal, svensk text. 93 min.

[Den israeliska spelfilmen *Lebanon* har fått mycken uppmärksamhet. Med en, inte så oväntad, begeistrad hyllning i väst. Detta till skillnad från vad som den har getts i Mellanöstern. Här nedan återges fyra inlägg. Först en recension från veckotidningen *Grenzeloos*. Därefter en intervju med regissören Maoz ur tidskriften *De Filmkrants* nätupplaga. Sedan en anmälan från webbsidan *Cobra.be*. Till slut en redogörelse från *Middle East Online* över hur filmen har mottagits i Libanon. Ö.a.]

En människa är av stål – en stridsvagn endast av järn.

I filmen *Lebanon* sitter vi i 93 minuter i en stridsvagn. Vi ser enbart det vad filmens fyra besättningsmän ser genom sina visir i det järnschabrak de är instängda i. En första bild vi får se är av en klistreremsa på instrumentbrädan där det står "Människan är av stål – en stridsvagn endast av järn". Tiden är den 6 juni 1982 på morgonen och vi ser hur stridsvagnen kör genom ett majsält in i Libanon. Israels krig mot Libanon har börjat. Vi ser hur en bombad libanesisk by 'röjs upp', tillsammans med en stridsenhet. Det är genom visiren vi ser krigets grymheter. Det är förstörda hus, män, kvinnor och barn som ligger livlösa. Stridsvagnen, vi sitter i, är en av förövarna. Men i den härskar fövirring, trauman, men framförallt driften att överleva.

Stanken.

Filmens regissör var en av de soldater som deltog i anfallet då. Men frågan som tränger på är hur realistisk är hans skildring. En tidigare stridsvagnchef har i en recension påpekat en del saker i filmen som inte stämmer med verkligheten. Det är fullständigt omöjligt att föra något samtal, såsom det görs i filmen, medan en stridsvagn kör. Inte heller kunde det göras utanför en stridsvagn. Inte heller kunde luckan öppnas lika lättvindligt som det görs i filmen. Och det ser ut som om den kunde öppnas utifrån utan möda. I verkligheten är besättningen i en stridsvagn mycket medveten om sin egen sårbarhet, man sitter ju på en ammunitionsdepå. Vagnchefen skriver att han var överraskad över hur allt tycks vara enbart oreda. Bokstavligen och bildligen. Soldaterna slänger allehanda skräp, fimpar, tomma burkar på golvet. Och föraren vet allt emellanåt inte hur han ska starta huvudmotorn, skytten skjuter inte, laddaren träter och vagnschefen tycks inte ha något att säga till om. Ordspråket på instrumentbrädan tycks i vilket fall som helst inte riktigt passa. Vad nu för människor av stål? Men är då filmens stridsvagnsbesättning en normal sådan? Eller ska vi se förklaringen i att de värnpliktiga är så unga?

Vad som är övertygande i filmen är den egalitära förhållningen mellan besättningsmedlemmarna. Alla är så ytterst avhängliga av varandra att all rangordning försvinner fort säger den tidigare vagnchefen. Men skräpet, kaoset, febern, diaréerna, desorienteringen, dödsångesten, stanken. Det är realiteten, isynnerhet i en stridsvagn. Det är krigets vanvett och Maoz budskap.

Fred nu.

Filmerna har, genom den sfär som beskrivs i den, utropats till en antikrigsfilm par excellence. Men regissören Samuel Maoz säger i flera intervjuer sig vilja mer. Han vill att filmerna ska bidra till fred i Mellanöstern. Han riktar sig därför först och främst till den israeliska publiken. Han vill undergräva grunderna för de återkommande israeliska rättfärdiggörandena som är så påtagliga i Israel inför varje konflikt. För att filmerna ska accepteras av fler än enbart likasinnade har Maoz fått ge efter för detta. Sålunda skildrar han stridsvagnsbesättning som ytterligt naiva och följaktligen oskyldiga. Vad de gör är naturligtvis avskyvärt men det är till stor del en följd av att de är så tafatta. För ges dem en

chans då visar de sin goda natur. Sålunda behandlar vagnchefen en tillfångatagen syrisk soldat som vore han självaste den barmhärtige samariten. Ondskan representeras istället av en äkta skitstövel från den fascistiska Falangen i Libanon, och således inte av någon israel. Maoz vill framhäva att den israeliska stridsvagnsbesättningen består av vanliga, rädda ungdomar, som således är de som får betala för kriget i Mellanöstern. Han hoppas att filmen ska tydliggöra vilket elände konflikterna är för alla och en var och att längtan efter en skön normal levnad ska föra freden närmare. Så det är filmen som är stark som järn medan Maozs förtroende i människan är av stål.

Rob Lubbersen.

Grenzeloos (Amsterdam) nr 106, april 2010. Översättning Per-Erik Wentus.

Brinnande kött – Samuel Maoz om sin film Libanon.

Ronald Rovers talade med regissören Samuel Maoz om hans film *Lebanon*, som fick priset Guldlejonet vid den 66:e Internationella filmfestivalen i Venedig 2009.

Det tog Samuel Maoz mer än tjugo år innan han kunde frigöra sig från minnena från kriget i Libanon 1982 och därmed kunde färdigställa sin protest mot krig med filmen *Lebanon*. Om nu hans generation såg på världen genom ett stridsvagnsvisir, så ser dagens ungdom den genom YouTube.

Maoz är lätt att prata med. Och sen han vann Guldlejonet på filmfestivalen i Venedig har uppmärksamheten för hans film ökat allt eftersom. Han talar om blod, överlevnadsdriften och att döda människor som om han höll på att skriva en komihåglista. Men det är omöjligt att säga om detta kommer sig av alla de intervjuer han har gett eller av att varje sekund i kriget har löpt genom huvudet på honom om och om igen.

“Jag försökte, för första gången, att skriva filmscenariot 1988 men det gick inte. För med en gång kom stanken av brinnande kött framför mig. Jag ryggade tillbaka. För jag ville inte göra filmen som en krigsveteran utan som en regissör som har kunnat sätta sina minnen och smärtan på behörligt avstånd och på så sätt kunnat bearbeta dem till en slagkraftig film. Eftersom jag fortfarande kunde känna lukten av brinnande kött, så var det tecknet på att jag fortfarande var i kriget. Filmen hade blivit en fullständig flopp”

Adrenaliniet.

Men 2006 gick det. Maoz tittade på en TV-serie om kriget mellan Israel och Libanon och upptäckte att lukten var borta. Han säger att plötsligt var han klar över att filmen inte skulle handla om hans egna problem och hans egen smärta.

“Kriget måste av åskådarna kunna ses med soldaternas ögon. Jag måste således återskapa en så stark upplevelse att de kan identifiera sig med filmkaraktärerna. Jag måste följaktligen placera kikaren i stridsvagnen på så sätt att åskådaren ska kunna se och känna det vad soldaterna såg och kände. För det vad yrkesmilitärer säger går inte att göra förståeligt. Det kan enbart ske via en magkänsla och hjärtat. Jag ville inte att åskådaren skulle börja reflektera mitt i filmen. Det är först efteråt som hon/han kan fråga sig 'Vad fan i helvete var nu det här'”

Handlingen i filmen försiggår nästan uteslutande i en israelisk stridsvagn. Genom krigets hårda tryck – rädslan, adrenalinet, klaustrofobin, grupptricket och ordena som kommer via radion – begår militärer ständigt allvarliga felslut. Tanken i filmen är att kriget tvingar människor till extrema beteenden, eftersom de inte kan göra annat. Det tragiska är således att misstag är ofrånkomliga. Det gör att man kan se filmen på två sätt. Både som en protest mot kriget men också som ett urskuldande för militära misstag. Maoz vill med *Lebanon* att protesten ska komma till tals.

Tabun.

“Filmen förhandsvisades på prov för folk i norra Israel, utifrån vetskapen att de är mycket konservativa där. För filmens avikt är att påverka, inte att vara politiskt korrekt. Det vill säga:

människorna måste tänka efter vad de har sett. Hade jag gjort förhandsvisningen i Tel Aviv då hade folk hållit med. Det hade inte varit nån konst att åstadkomma det. Men jag vill övertyga människor om något som de inte är överens om med mig. Vid en av förhandsvisningarna reste sig plötsligt en kvinna och uttryckte tvivel över vad hennes son egentligen skulle möta när han ryckte in i dagarna. Naturligtvis var inte alla ense med henne, men det uppstod en diskussion. Man ska veta att det härskar en hel del tabun i Israel. För många människor existerar inga som helt tvivel om att krig är nödvändiga för att överleva. Att araberna ju inte vill ha någon fred. Det är den grundläggande idén som många olika samhällsskikt har i Israel. Det ger dem en gemensam samhällelig identitet. Att åstadkomma tvivel i detta är något mycket gjupgående. Jag ser det som en prestation att filmen har haft den effekten. Även om 'Lebanon' liksom filmerna 'Waltz with Bashir' och 'Beaufort', när allt kommer omkring inte åstadkom den diskussion som vi hade velat”

Knarket.

Att hans film skulle kunna tolkas som ett försvar för hur den israeliska militären betar sig godtar inte Maoz.

“Lyssna, frånsett några mästerverk när det gäller krigsskildringar är det mesta skitunderhållning, isynnerhet från de amerikanska filmbolagen. Det är om hjältar, fosterlandet, uppgifter och liknande klichéidiotier. Knepet med kriget som sådant är bedrägligt enkelt. Krig är som ett vilddjur som måste bekämpas. Med döden. Vildjuret kommer att kämpa emot men det kan man inte hjälpa. En människa i krig kommer att döda. Inte för fosterlandet eller för familjen. Utan endast för att överleva. Det är löjeväckande att tala om moral och krig. Man måste välja mellan att skjuta eller att dödas. Det är detta jag vill få folk att se. Att några intellektuella kritiker har en annan mening bekymrar mig inte särskilt mycket.”

“Allt i krig är ytterst fysiskt och kriget förändrar ditt synsätt. Precis som knarket gör det. Först förlorar du smaken. Därefter börjar du höra bättre. Sen behöver du bara sömn i tio minuter om dagen. Man tänker inte längre över moral eller etik. En amerikansk undersökning från Howard universitetet visade att undersökningsdeltagarnas överlevnadsinstinkt var 200 gånger starkare än ögonens blinkreflex. Man kan således inte säga att jag på grund av moraliska skäl ska sluta blinka?”

Dragspelet.

Fast trots allt är Maoz optimistisk inför framtiden.

“Sakernas tillstånd är annorledes för dagens ungdomar. De tidigare generationerna var osäkra. De hade fått fly undan tyskarna. En god vän till mig hade en far som var tvungen att spela dragspel för nazisterna för att överleva. Och vännen min måste från det han var tre år till sitt femtonde öva dragspel sex timmar om dagen. Dessa generationer lever fortsättningsvis i föreställningen att alla vill utrota oss. Min egen generation har levt ett någorlunda normalt liv. Även om vi också försökte komma in i det militära genom nån bakdörr, ifall man av medicinska skäl hade klassats som oduglig för värnplikten. Det var en skam. Men den yngsta generationen – de av Internet och YouTube – frågar sig varför deras generationskamrater i Amsterdam kan leva ett skön och normalt liv. Denna generation vill ha fred. Inte för att de plötsligen skulle finna palestinierna sympatiska utan av rent egoistiska skäl. Vi har idag tillräckligt med mat på bordet. Men som ett exempel på konfliktens effekter; vi i Israel betalar elräkningen för människorna i Gaza. Den kostnaden är hälften dyrare än motsvarande i Israel. Det är dessa småsaker, dvs det dagliga elände som vi får dras med pga konflikten, som till slut kommer att frambringa en fred”

De Filmkrant (Amsterdam) nr 319, mars 2010. Översättning Per-Erik Wentus.

Lebanon – av Samuel Moaz.

Den som deltar i krig berövas sin mänsklighet. Krig handlar om eliminering. Regeln är döda utan eftertanke. Detta är utgångspunkten för filmen *Lebanon* som speglar kriget mellan Israel och

Libanon sommaren 1982. Det var i detta krig som regissören Samuel Maoz deltog på den israeliska sidan som stridsvagnsskytte. Maoz återger krigets yttersta mardröm på ett cineografiskt mycket begåvad sätt. Vi får under en och en halv timme uppleva samma omvärld såsom de fyra dödsförskräckta soldaterna gör i en gammal omodern stridsvagn. Vi får en förnimmelse av den gastkramande klaustrofobin, av luften av metall, av lukten av ångestsvev.

Uppgiften som stridsvagnbesättningen har, är att skjuta ner största möjliga antal terrorister. Men ganska så fort får de unga, politiskt välmotiverade, soldaterna uppdraget ändrat till att utan pardon likvidera alla som på minsta sätt påminner om en arab. Framför våra ögon ser vi hur en hel familj på det mest omänskliga sätt mejas ner. Endast modern råkar överleva. Hon kommer hjälplöst staplande mot stridsvagnen och stirrar genom visiret in i ögonen på en av de israeliska soldaterna. Det är ett mycket gripande ögonblick, som gör krigets vanvett fattbart.

Vi lever med offren men också med mördarna. Det är detta som ger filmen dess berättigande men också dess problem. Vi ges insikt i aggressionens mekanismer. Som västerlänningar – och utan alltför myckenhet pro-judiskhet – begriper vi faktumet att de unga israelerna i stridsvagnen utför order som deras blodtörstigare överordnade har gett dem; Med andra ord; är det den skrupelfria apparaten i Jerusalem som är skyldig till den stora orättvisan i Mellanöstern och inte kanonfläsket som sänds ut på slagfältet. Men att berätta detta för de flera miljonerna flyktingarna och för familjerna i Libanon som förlorat sina söner och döttrar är ... Således ingen på den israeliska sidan har några rena händer och det verkar som om krigsveteranen Maoz – hur imponerande och stilfullt han än har gått till väga – försöker att med filmen ruska av sig sin egen skuld.

Lebanon är en film som har kallats för 'objektiv'. Den är gjord av en israelisk intellektuell och konstnär som har omformat kriget till ett visuellt experiment. Något som har föranlett en diskussion. Samuel Maoz fick på den senaste internationella filmfestivalen i Venedig Guldlejonet för sin film. Men det förändrar inte faktumet att det kvarstår ett antal radanmärkningar om filmen, trots hans goda avsikter. Sålunda ska vi som åskådare endast överväga det som är den israeliska situationen. Filmen *Lebanon* är oroväckande magstark men den är också mycket oroväckande ensidig.

Ward Verrijcken.

Cobra.be [den belgiska tv-kanalen VRT:s hemsida] onsdagen den 17 mars 2010. Översättning Per-Erik Wentus.

Kritiker i Libanon sablar ner den israeliska regissörens Lebanon.

Den israeliske regissören Samuel Maozs film *Lebanon* har väl vunnit Guldlejonet vid filmfestivalen i Venedig men i landet som har gett den namnet har den av kritiker och bloggare mottagits med fientlighet. "Filmen visar den israeliska synen" skrev den libanesiska dagstidningen *An-Nahars* korrespondent i Venedig. Tidningen hör till den USA-stödda riksdagsmajoriteten i landet. "Den beskriver en operation i självförsvaret där den 'andre' inte existerar, där fienden är gömd, frånvarande och behandlas som en 'terrorist'" skrev han.

Maoz mycket personliga film blottlägger regissörens egna erfarenheter, som ung israelisk stridsvagnsskytt i Libanon 1982. De israeliska soldaterna som i filmen sitter instängda i sin stridsvagn ser inte skrällen och förödelsen de lämnar efter sig. Det är en kvinna på randen till vansinne efter sitt barns död, en äldre man som förgås av hat, en skadeskjuten åsnas dödsskrik m.m.

Och medan regissören har hävdatt att hans film inte är politisk har flertalet journalister som såg filmen på den internationella filmfestivalen i Venedig långt ifrån varit så övertygade. Dagstidningen *Al-Mustaqbal* skrev att filmen var ett försök att rättfärdiggöra 40 års "israelisk aggression". "Publiken här i Italien kände för de fyra soldaternas lidanden – men inte något för krigets offer" skrev man. "Filmen avser endast att visa den sionistiska statens påstådda humanitet, men som tvingas kriga 'mot sin vilja' och 'av smärta' "

Dagstidningen *Al-Akhbar* som står den av Syrien och Iran stödda oppositionen nära skällde också ut filmen. Man skrev "Många trodde att det var en antikrigsfilm som kritiserade kriget liksom vad den israeliska staten och dess militär har bedrivit, men i verkligheten är den inte ens i närheten av kritik". Maoz "berättar endast om den psykologiska kris som de fyra soldaterna har fått genomgå i stridsvagnen".

"Filmen faller, som kunde förväntas, in i logiken som gör förövarna till offer eller åtminstone näst intill offer" skrev *Al-Nahar*. "Tjugo år efter det att han hade dödat någon för första gången i sitt liv, ersätter Maoz stridsvagnen med kameran. Den första var avsedd för att döda, den andra för att övertyga ... men sanning är borta"

Kritiker i Libanon har också sett likheterna med regissören Ari Folmans film *Walz with Bashir* från 2008, som vann ett pris för bästa utländska film vid Golden Globe galan och nominerades för en Oscar. Maoz har lyckosamt kunnat flyta med vågen som startades med Ari Folman vid filmfestivalen i Cannes och trenden i Israel att analysera de plågade samvetena" skrev *Al-Akhbar* under titeln 'Valsa med Samuel Maoz' ". Folman som även han deltog som soldat i Israels invasion i Libanon 1982 förtäljer i sin film berättelsen om 'Ari' som förföljs av minnena av massakern i de palestinska flyktinglägren Sabra och Shatila och påbörjar ett sökande efter sitt förflutna som han inte längre kan minnas.

Libanesiska bloggar och twittrar är fyllda med bittra reaktioner på *Lebanon*. Bloggen 'Angry Arab News Service' beskriver Maoz film som "en israelisk krigsfilm som ärar den israeliska arméns mördare och slaktare, som har specialiserat sig på att döda kvinnor och barn". "Denna sionistiska clown ägnar sin film ... åt krigarna och inte åt offren för de terroristiska israeliska soldaterna" skriver bloggaren. "Storartat, än en israelisk film om Libanon, som förmänskligar de israeliska soldaterna och inte de libanesiska / palestinska offren" skrev en libanesisk twittrare.

Rana Moussaoui.

Middle East Online, (London) den 21 september 2009. Översättning Per-Erik Wentus